

1. A.W.F.

111198

110

Norges statsm,ndigheter og rettsindige borgere.

Er Stortinget eller Regjeringen den høyeste konstitusjonelle myndighet i Norge?

1. Stortingets fullmakt til Regjeringen om å slutte fred med Tyskland

1.) I stortings dokument nr. 1. for 1945.s.21.uttaler Stortingets presidentskap:

"Det kan ikke være tvilsomt at i den situasjon som forelå var Stortinget det høyeste og eneste organ for folkesuvereniteten. Det var såvel dets rett som dets plikt å ta avgjørelsen i den kritiske stilling som landet var i. Det ble, såvidt presidentskapet kjenner til, her i landet ikke fra noe hold gjort gjeldende noen oppfatning i strid med dette".

2.) Det norske folke Storting hadde erklært ved adresser til alle andre stater den 5/3.1890 og 16/7.1897 at tvist mellom stater måtte løses ved voldgift etter rettsprinsipper likesom mellom borgere av en rettsstat. Det hadde derfor overtatt å forvalte A.Nobels fredspris i 1897, erklært seg selv permanent nøytral under enhver krig mellom andre stater, og fra 1906-08 søkt å få stormaktenes garanti likesom Schwab for sin nøytralitet, og gjentatt sin erklæring om sin nøytralitet ved hver krig mellom andre stater.

Regjeringen Nygaardsvold hadde under Stortingets trontaledet i 1936 erklært at den var "oppmerksom på den spente internasjonale situasjon, men at hele ledetråden for Norges utenrikspolitikk er og må være at Norge hverken kan føre eller vil føre krig".

Det var en erklæring til alle andre stater om at Norge ville innta på sin nøytralitets holdning, - ikke forplikte seg til ved makt å avverge krenkelser av sin nøytralitet. - I samsvar dermed besluttet Stortinget en nedrustning henimot avrustning.

3.) Da tyske tropper den 9/4.1940 hadde besatt de viktigste steder i Norge sendte regjeringen et telegram til (den tyske sendemann som) ekspedisjonssjef Johannesen: "Ber Dem straks meddele sendemannen at regjeringen må forelegge spørsmålet om underhandling med tyske myndigheter om fredelig ordning for Stortinget. Kan gi endelig svar senere i aften eller tidlig imorgen. Forutsetter i mellomtiden stansning kamp". (St.d. 1/1945.s.2).

4.) Stortingets møter ble holdt den 9/4.1940 på Hamar kl.13 og på Elverum kl.21,40. Regjeringen var tilstede ved begge møter. Her ble det besluttet etter regjeringssjefens eget forslag, at der skulle forhandles med den tyske sendemann om, "på hvilke betingelser Norge kunne utøve sin suverenitet", og Lykke, Nowinkel og Sundby valgt til å forhandle på Stortingets vegne sammen med utenriksministeren om en fredelig ordning likesom Danmarks. Bare dersom det skulle vise seg at Tyskland ikke vilde forhandle med den regjering, som Stortinget hadde godkjent, Nygaardsvolds regjering, skulle forhandlingen avbrytes. Den fullmakt Stortinget således ga regjeringen og de tre nevnte stortingsmenn, var et pålegg om å søke forståelse med Tyskland. President (Hambro) som hadde vært meget mot forhandlinger erklærte: "Vi håper ganske sikkert alle, at det vil gå slik at disse forhandlinger kommer igang, og at Stortinget med de innskrenkninger som måtte bli en følge av situasjonen, kan fortsette å gjøre sin gjerning - omtrent på samme måte som regjering og riksdag i Danmark".

5.) "Hvis det skulle vise seg at det var umulig for denne regjering som var landets lovlige regjering å komme i kontakt med makthaverne i øyeblikket", skulle regjeringen få en ny fullmakt, nemlig "til å varetta rikets interesser og treffe de avgjørelser og beføyelser på Stortingets og Regjeringens vegne som må ansees for påkrevet av hens til landets sikkerhet og fremtid". - Det ble ikke votert over dette siste forslag om også en slik fullmakt for regjeringen, sannsynligvis

fordi det først da ville vise seg om det ble bruk for en slik fullmakt. Når fullmakt nr.1 til å forhandle om fredelig ordning med Tyskland på liknende måte som Danmark, hadde vært benyttet. (St.dok. 1/1945, s.2-3).

6.) 10/4.1940 ble forhandling innleiet mellom de norske representanter og den tyske sendemann dr.Bræder. Han krevet at Quisling skulle overta regjeringen. Det førte til at forhandling ble avbrutt. (St.dok. 1/1945, s.4). Men dagen etter, altså den:

7.) 11/4.1940 kom kaptein Irgens som representant for Quisling til regjeringen og meddelte, at Quisling trakk seg tilbake fra kandidaturen, dersom regjeringen ville forhandle med Tyskland. Irgens opplyser, at regjeringen stillet seg helt avvisende. Den hadde fått - uriktige - erklæringer av Vestmaktens gesandter om sterke tropper som skulle være landsatt eller underveis, og avgjøre kampen. - Deres gesandter fulgte REGJERINGEN OG Kongen overalt.

8.) Den 15/4.1940 trakk Quisling seg definitivt tilbake fra stillingen som ministersjef.

9.) Den 16/4.1940 henvendte Paal Berg seg etter anmodning av den tyske sendemann til Kongen med oppfordring til å ta forhandlingene opp igjen. "Tyskerne var no villige til å frafalle kravet om at Quisling skulle være statsminister". Det meddeler Stortingets presidentskap (St.dok.1/1945, s.4, I.): "Det lyktes imidlertid ikke å komme i forbindelse med Kongen eller regjeringen, som da var reist fra Elverum", uttaler Presidentskapet. Da Paal Berg den 16/4. var kommet i forbindelse med Kongen og regjeringen, og regjeringen hadde avslått oppfordringen fra den tyske minister gjennom ham til regjeringen om å gjenoppta forhandlingene, betyr Presidentskapets siterte meddelelse:

- a. Stortinget har gjort forsøk gjennom presidentskapet på å komme i forbindelse med regjeringen etter dens avslag på det tyske forslag om å gjenoppta forhandlingene.
- b. Presidentskapet har, i forståelse av, at det handlet etter Stortingets vilje, søkt å få forhandlingene med okkupanten gjenopptatt.
- c. Stortinget har ventet at regjeringen no, etter at Quislings kandidatur var bortfalt og dermed den eneste hindring for forhandlinger))) som Stortinget hadde godtatt, selv skulde gjenoppta de avbrutte forhandlinger, som Stortinget hadde pålagt regjeringen.
- d. Da regjeringen imidlertid ikke har fulgt Stortingets pålegg har Presidentskapet gjort forsøk på å komme i forbindelse med Kongen og regjeringen for å tilholde regjeringen å gjøre sin plikt etter Stortingets pålegg.
- e. At dette Presidentskapets forsøk ikke lyktes var grunnen til, at forhandlingene ikke kom istand og dermed at krig med Tyskland ble åpnet. Men det var altså ikke Stortingets vilje.
Det er i forbindelsen av betydning å minnes, at Stortingets President Magnus nielsen, bodde i Oslo og hadde de tyske myndigheter helt med seg i denne sak.

10.) Således kom forhandlingene ikke igang overstemmende med Stortingets fullmakt, tiltross for forsøk både av Stortingets Presidentskap og av Quisling og av Tysklands sendemann ved justitiarius Berg. Derimot var fiendtlighetene i full gang på tross av Stortingets fullmakt til regjeringen om å slutte forlik med Tyskland på liknende vilkår som Danmark hadde gjort det og tross Tysklands villighet til å by bedre vilkår enn Danmark hadde fått. - Stortinget var no oppløst og derfor avskåret fra å kreve forhandlinger opptatt. Det skulle heller ikke være nødvendig, da fullmakten i Elverum var et enstemmig pålegg til regjeringen, og den selv har kjent det.

II. Stortin et har ikke gitt regjeringen fullmakt til å reise til England.

1.) I en nylig utkommet bok av Nygaardsvold erklærer han at regjeringen har fått sin myndighet til å virke som regjering fra London i den fullmakt, som den fikk i Elverum til også "fra et fremmed land" å representere Stortinget. Statsministeren må ha husket feil:

2.) I møtet på Hamar erklærte Nygaardsvold, at "regjeringen mulig kunne bli presset mot øst" og "tilsluttinn i Sverige", og i Elverum: "Selv om den norske regjering må gå over i Sverige, så får vi forsøke å holde regjeringens navn opp". (St.dok.nr.2.1945.s.746 og 750.). Noe annet sted ble ikke nevnt av ham eller noen annen.

På Hamar uttalte Hambro: "Som Statsministeren var inne på, - hvis det skulle vise seg umulig for denne regjering, som er landets lovlige regjering å komme i den kontakt, hvori den skulle komme med makthaverne i øyeblikket, har den åpen den adgang å bevare regjeringen selv om den sitter i fremmed land".

3.) Grunnloven kjenner ikke noen rett for regjeringen til å forlate landet og styre det fra utlandet. Men det kunne tenkes at regjeringen kunne få Stortingets tillatelse til å ta over til Sverige, et nøytralt land. Det har altså ikke vært på tale i Stortinget at regjeringen skulle kunne flytte til noe annet land enn Sverige, men dette land er uttrykkelig nevnt av Nygaardsvold, og Hambro henviser til Nygaardsvolds ord om Sverige, da han - Hambro - taler om å "evakuere til et fremmedland".

Både fra regjeringens og presidentens side var Stortinget altså meddelt at det:

- a. bare da skulle være tanke på å forlate landet, "dersom det var umulig for denne regjering å komme i kontakt med makthaverne (Tyskland i øyeblikket)".
- b. og i så fall skulle bare det nøytrale broderland Sverige være tilfluktssted. Det må anses for utelukket, at regjeringen vilde ha fått Stortingets tillatelse til å reise til England. Det klare standpunkt Stortinget inntok straks fra kapitulasjonen av, viser det. Det har ikke vært antydning for Stortinget eller av Stortinget at regjeringen Nygaardsvold skulle kunne ha fullmakt til å representere Stortingets myndighet, til tross for at Tyskland var villig til å slutte forlik med regjeringen Nygaardsvold, slik som Stortinget forlangte. Heller ikke at det skulle være adgang for regjeringen Nygaardsvold til å styre Norge fra det krigførende London, mens Norge var okkupert fra dets motpart Berlin.

4.) Den 16/6.1940 vedtok de norske forhandlere at man ville "ta den fulle konsekvens av at Kongen og regjeringen har forlatt landet" - og presidentskapet foreslår på Norges vegne for Reichskommissar på Tysklands vegne: "Da regjeringen ved å forlate landet er satt ut av stand til å administrere riket, og Kongen under de rådende forhold er avskåret fra å utøve de funksjoner, som forfatningen har pålagt kongemakten, finner Stortinget det å være sin plikt (17-6: "møt landet og folket") å oppnevne et riksråd som overtar disse funksjoner". (St.dok.1.1945,s.61)

5.) 17/6: "De norske forhandlere var enige om, at den fullmakt regjeringen hadde fått av Stortinget den 9-4-1940 kunne bortfalle eller annulleres". (Samme sted s.6,II).

Stortingets presidentskap vil forelegge for Stortinget forslag om å fatte sådant vedtak:

- a. "Den fullmakt som ble gitt regjeringen Nygaardsvold i møte 9-4-40 til å gjøre alt som var påkrevd for landet; erklæres uavirksom fra den dag da regjeringen sammen med Kongen forlot landet"

Stortinget ved ok den 11-11-og 12-3-1940 presidentskapets forslag.

- 1.) Den 11 og 11-9-1940 vedtok Stortinget med 96 mot 34 stemmer Presidentskapets forslag (etter viteringer i partigrupper):
 - a. (se ovenfor): "Den fullmakt som ble gitt regjeringen Nygaardsvold den 9-4- i Elverum, er uvirksom. -
 - b. Regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes som Norges regjering.
 - c. Da Kongen er utenfor landets grenser er han ute av stand til å utføre sine forfatningsrettslige funksjoner.
 - d. Administrasjonsrådet oppløses og et Riksråd overtar regjeringens forretninger og Kongens ----- (St.dok. 1/1945, s.7-8).
- 2.) 12-3-1940 skulle dr.Dellbrügge, som hadde ført forhandlingene for Reichskommissær, reise til Berlin og treffe Hitler. Han ba Stortingets Presidentskap om en skriftlig erklæring om Stortingets standpunkt. Presidentskapet ga den. Den er avfattet i 2 avsnitt: "Stortingets presidentskap har ved undersøkelser i Stortingets partigrupper fastslått, at det er enstemmig vilje til samarbeide med okkupanten".

(Se følger de nevnte punkter i nytt avsnitt i St.dok. 1/45.s.7-8).
 "Den fullmakt som ble gitt regjeringen Nygaardsvold på Elverum den 9-4-40 er uvirksom.
 Regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes som Norges regjering". o.s.v.

- 3.) Denne erklæring betød altså at Stortinget:
 - a. vedtok å avvise enhver krigstilstand i forhold til Tyskland, - en stat kan ikke erklære å ville "samarbeide med" en annen stat og dog føre krig mot den.
 - b. Ble fast at fullmakten fra Elverum var allerede opphørt - "uvirksom".

Erklæringen var således en "autentisk fortolkning" av, hva fullmakten har gitt ut på og altså hvor dens begrensning gikk. Fullmakten hadde ikke gitt regjeringen fribrev til å reise til England, når regjeringschefen selv hadde angitt Sverige som det land, regjeringen i verste fall kunne se seg nødt til å reise til. Fortolkningen gikk ut på å minne om at fullmakten i Elverum hadde pålagt regjeringen å slutte forlik med Tyskland; - d.v.s. opprettholde den nøytralitet som Stortinget hadde besluttet ved hver anledning i hele århundret, og som regjeringen selv hadde bekjent seg til, men altså ikke hadde fastholdt, tross fullmaktens mandat. Den annen fullmakt, - nemlig til å representere Stortingets myndighet - var derfor bortfalt. Den fullmakt var gitt regjeringen bare under den uttrykkelige betingelse, at Tyskland ikke ville forhandle med den regjering, Stortinget anerkjente. Altså at skylden for, at det ikke kom til forlik med Tyskland, lå hos Tyskland selv. En slik vegring fra tysk side ville jo nemlig bety at Tyskland ville bestemme selv, hvem det skulle være regjering i Norge, og således ville avsette Norge fra stilling som suveren stat. Dermed var det ikke Stortingets mening å gi regjeringen fullmakt til selv å undlate å oppta disse forhandlinger, når det ikke fra tysk side reistes hindring. Og den eneste hindring som var nevnt i stortingsmøtene på Hamar og Elverum var det nevnte ene punkt, at Tyskland kunne avstå å forhandle med den stortingsvalgte regjering. Men Tyskland hadde altså allerede dagen etter at dette krav fra tysk side ble vist seg å være til hinder for en fredelig ordning, frafalt det, da Quisling sendte Irgehs til regjeringen med bud om, at han trakk seg tilbake. For det var på det rene at Quisling ikke mere enn andre kunne bli ministersjef mot sin vilje og at hans meddelelse til regjeringen gjennom ka. tain _rgens ble gitt i forståelse med Tyskland.

- c. Stortingets erklæring av 12-3-40 betød også, at det oppsa regjeringen Nygaardsvold, overensstemmende med det annet punkt av sine vedtaker dagen forut: "Regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes".

den norske regjering. - Fjorten dager forut, (den 27. aug.) hadde Kongen på vegne av regjeringens vegne holdt en radiotale, som fremholdt at "Morges frihet var avhengig av Englands seier". Det var altså en oppfordring til norske borgere om å samarbeide med England mot Tyskland. Men Stortinget avviste altså Kongens oppfordring, det ville samarbeide med okkuperanten overensstemmende med kapitulasjonsbetingelsene og folkerett angående okkupasjon. Det betydde ikke at Norge skulle delta i krig på tysk side, men det betydde at Stortinget avviste å delta på engelsk side og vilde forholde seg etter folkerett om stillingen, hvis okkupasjon inntrådte. Den 19-3-1940 hadde Norge ratifisert den 4. Haagkonvensjonen med krigsreglementet og derved forpliktet seg til:

4.) Etter krigsreglementets 25 skal en kapitulasjon, "overholde segvittighetsfullt fra begge sider". Etter § 43 inntrer da rettsorden mellom de to stater. Dermed skal fiendtlighetene opphøre mellom dem og fredstilstand inntrer. Det skjer uten hensyn til om der sluttas avtale om fredsbetingelsene. Det er så det rene etter folkerett at en slik avtale ikke er nødvendig for at fred skal anses å være inntrådt. Handling er viktigere uttrykk for en vilje enn ord, - viljen fra begge sider til fred er avslørende og viser seg i "konkludente kjensgjerninger", - handlinger som gir (freds)vilje til kjennet. Ved å erklære "Administrasjonsrådet" - og senere Stortingets presidentskap - om å innstille Stortinget til forhandling om fredsbetingelsene (13-6-40) hadde okkuperanten gitt tilkjenne sin vilje til å respektere Norges suverenitet og komme i rettsordnet forhold til Norge, - altså oppheve valdstilstanden. Ved å følge denne oppfordring hadde Stortingets presidentskap og Stortinget gitt tilkjenne at de hadde samme vilje til fredsordning som okkuperanten.

5.) Det har vært hevdet fra regjeringens side at Stortingets holdning ikke var frivillig, den var avtvunget, og derfor ikke rettslig forpliktende. Den anvending kompromitterer sin hjemmelsmann. For det første den iansigelsen om at Stortinget var tvunget ikke gjøres gjeldende av den bortreiste regjering, men bare av den som er blitt tvunget, Stortinget, og den kan bare rettes mot den som tvinger, ikke mot den tredje mann, som selv rammes av tvangssituasjonen. Men regjeringen må ha oversett at den oppgave som skulle løses, var å skaffe det norske folk et stykke som het Norge. De oppgaver: KONGEN NYGÅRDESVOLD OG KONGEN var reist fra. Det var "tvingende nødvendig" allerede da regjeringen og Kongen forlot hovedstaden, derfor ble Administrasjonsrådet dengang opprettet, og det var blitt ikke mindre nødvendig, da regjeringen og Kongen forlot hele landet. Det ble besluttet av presidentskapet og den norske forhandlingskomite at også etter kapitulasjonen, da forhandlinger med okkuperanten begynte. Uansett alle de handlinger som norskeborere er blitt anklaget for å ha forbrutt seg på i 1940, er for resten av den situasjonen som oppstod ved at regjeringen og Kongen forlot sine oppgaver i landet da disse oppgaver måtte løses, måtte der også skapes en ny orden og en noen som kunne forestå den. Bergen regjering og Konge var blitt i landet eller var vendt tilbake til sine oppgaver i landet, ville altså disse lykkes for norske borgere ha vært unngått.

Etter prinsippene for rettsoppsafaling i siviliserte stater kan den, som ved å svikte sine oppgaver fremkaller en ulykke, ikke reise ansvaret mot noen annen for ulykken, i hvert fall ikke for hans eget ansvar eller oppgjort. Det er ikke blitt forholdet her. Fra okkuperantens side ble ansvaret i 1940 lagt på regjeringen og Kongen, hvorfor regjeringen og Kongen ikke vendte tilbake til landet og overtok sine oppgaver.

I kraft av sin suverenitet hadde det norske folk jo rett til å kreve, at de personer som det hadde betrodd å forestå styret, ikke skulde flykte fra sine oppgaver, og at disse personer for å ha mistet sine stillinger ved å forlate oppgavene. Stortinget hadde gitt uttrykk for tanken allerede ved selve beslutningen i Elverum. Bare den, som hadde Stortingets styret. Omvendt, - når dette antatte styre forlot oppgavene, opphørte også Stortingets tillit og fullmakt. Det var Stortingets holdning somme-

ren 1941, og den var båret av betydelig bitterhet mot de flyktede. I radiotale 27-8-43 sa taler Zoggen selv denne bitterhet og sitt kjennskap til den. - Det var Stortinget klart, at den nøytralitet, som det norske folk krevet rett til og nå ved kapitulasjonen og okkupasjonen fi folkerettsmessig gjenprettet, vilde kunne i fare dersom de flyktede fremdeles skulde representere Norges folk. Og det var okkupanten klart at disse personer i London vilde tjene Tysklands motpart som en slags gissler for at folkets politikk her fremdeles vilde føres etter Vetsmaktens interesser, dersom de fikk beholde sine stillinger. Av den grunn forlangte okkupanten at Kongen og regjeringen skulde vende til oppgavene her i landet. Bare dersom de ikke vilde vende tilbake, forlangte okkupanten, at Kongen skulde fratre stillingen. Hadde han blitt her eller vendt tilbake hit, vilde det krav ikke ha vært gjort gjeldende overfor ham mere enn overfor hans bror i Danmark. - Disse kjensgjæringer har "Rettsoppgjøret" ikke trukket fram. Derimot har det hjemvendte Bøndestyre fremstillet Stortinget og det norske folk som "UNASJONALT" og forbrytersk mot gr. 136 - for bistand til "fienden" - og 138 - omstyrtning av konstitusjonen, - når det norske folk og dets representanter, Stortinget, tok avstand fra det flyktede styre. Etter den tankegang skulde altså den norske nasjon egentlig være i London og det norske folk være unasjonalt, når det forlangte sine egne interesser av å beholde sitt fedreland og få sitt næringsliv varetatt. Okkupanten truet ikke med å utsulte Norge eller deportere det norske folk, når det hevdet sine folkerettsmessige rettigheter - krav om tilførsel av næringsmidler og retten til å forbli i landet. De flyktede personer har derimot altså samtidig krevet rett til

- a) å forlate sine oppgaver i landet,
- b) slå seg ned hos motparten av den makt som hadde okkupert vårt land,
- c) derfra vedbli å styre vårt folk,
- d) anvende denne myndighet til å tvinge den norske flåte, skip og sjemenn til å bringe tilførsler av næringsmidler til denne motpart av okkupanten. Derved fortsatte den mest virksomme krigsførsel. Storbritania førte sin krig som vanlig ved utsultning av motparten, - ved sin og Norges samlede overlegenhet i handelsflåte.

Dermed var Vestmaktene sikret mot selv å utsultes ved kontrablokade. Den norske innsats betød således både et nøytralitetsbrudd ved å stride mot den tyske priseanordning av 24-4-1942, og brudd på kapitulasjonsbetingelsene og krigsreglementets 25 om at de betingelser, som avtales ved overgivelse skal sanvittighetsfullt oppfylles av begge parter. Den ved å delta britisk side frasa Norge seg dessuten den oppgave å føre næring til norske borgere for borgeri hjemlandet, sjemennenes egne familjer i Norge. Norge ble blokkert av England. D.v.s. at det norske folk ble tvunget til enten å prisgi seg til nød, eller å treffe ordning med okkupanten ved innrømmelser utover den okkupertes forpliktelser. Tyskland blokkerte ikke Norge. - Denne nedsulykke har "Bøndestyret" ikke forebygget. Hvis det har kunnet det, man forsaat det, er det ansvarlig for rikets rett. Hvis styret ikke har kunnet det, var det forpliktet til å fra si seg stillingen som avvektig styre for at Stortinget kunde ta stilling til situasjonen og et annet norsk styre kunde søke å løse problemene. Det kunde ikke kreve å beholde sin statsrettslige myndighet i Norge for å støtte den makt som styrtet Norge i sult ved mangel på tilførsel av næringsmidler. - Stillingen var da den, at Londonstyret har brakt det norske folk under valget mellom enten å komme i nødtilstand, den fare hevdes i Statistisk ordbok for 1945, eller å ta risikoen av å deporteres fra vårt land, eller å avfinne seg med okkupanten for ikke å sulte til fare for helse og liv og bli deportert fra fedrelandet. - Det har neppe falt mange av vårt folk inn, at man skulle kunne anklages for unasjonal holdning og idømmes mangeårige fengselsstraffer fordi man således søkte å forebygge at vårt folk tok skade på sunnheten og mistet sitt fedreland. Det har derfor også vært nødvendig, at det norske Londonstyres forhold, dets stilling til disse forskjellige spørsmål, dets plikt overfor vårt folk til å hevde vår nøytralitet også mot vest, - altså å unnlate å fortsette f rhandlingene med Tyskland tross Quislings

tilbaketredet, dets rett til beholde stillingen tross flukten fra landet og tross Stortingets oppsigelse, dets rett til å unnlate å vende tilbake og gjenoppta sine oppgaver etter overgivelsen og Okkupantens ensomhet om dette, dets krav på fortsatt å representere det norske folks vilje, tiltross for Stortingets beslutninger av 11-9-40 og ensstemmige erklæring til Hitler av 12-9-1940 om vilje til samarbeid med Okkupanten og dermed fredelig ordning med Tyskland. Det er altså spørsmål som skulle ha vært brakt på det rene, før rettsoppgjøret mot norske borgere for ungagjonal holdning ble rullet opp.

6.) Men den innvending at Stortinget var tvunget, og dets beslutninger derfor ikke bindende har også oversett, at den forutsetter de rettsforhold som råder mellom borgerne i en rettsstat: i en rettsstat er det en overinstans i en rettsmyndighet - domstoler - som kan befale maktutøvelse og fullføre domstolens avgjørelser. Rettens makt er derfor her avgjørende. Mellom statene er det ikke noen slik ordnet rettsinstans, - mellom dem råder maktens rett. Et tilsprang til å erstatte den med rettens makt blir gjort ved avtaler inngått mellom dem med rettsordning til formål. "Okkupasjonsretten" er et av de bestemte uttrykk for denne streben etter å få gjort prinsippene for rettsorden mellom borgerne anvendt også mellom statene. "Okkupasjonsretten" er avfattet med sikte på å begrense seierherrens makt og beskytte den okkupertes interesser. Dersom den okkuperte allikevel bryter krigsreglementets bestemmelser betyr det, at okkupanten faller tilbake til maktens ubegrensede rett, - fritas for enhver forpliktelse overfor den okkuperte, og kan følge sine interesser uten hensyn til noen annen. Det er derfor i sin egen interesse den okkuperte må følge de avtaler, som

HAN HAR INNGÅTT MED NOEN ANNEN STAT for det tilfelle, at de kommer i krig. Bryter den okkupertes regjering avtalte forpliktelser, gir regjeringen derved okkupanten frihånd på represalier overfor den okkuperte stats borgere. Regjeringen utleverer alldeles sin stats borgere til okkupantens for godtbeholdende ved å bryte avtale om begrensning av seierherrens makt - "maktens rett". - -

7.) Videre avtale sluttet mellom stater i fredstid om, hvilke betingelser der skal råde i det gjensidige forhold, dersom de skulde komme i krig, og den ene okkuperes av den annen, er ikke "avtvunget", og det er ikke sent, dersom en okkupert stat påberøper seg at dens organers samordninger med okkupanten ikke er bindende men avtvunget. Den frivillig inngitte forpliktelse for det tilfelle at en forutseelig mulighet skulle inntre, har sin forpliktende gyldighet, hvis muligheten blir virkelighet. Da Norge den 19-9-1911 frivillig ratifiserte den 4. Haagerkonvensjonen med dens bilag krigsreglementet for det tilfelle at Norge ble besatt i krig, fratrekkes disse konstitusjonelle myndigheter seg selv segt rett til innsigelse mot det som der ble avtalt. Norge har således godkjent prinsippet maktens rett likesåvel for en okkupasjons konsekvenser som for en overgivelse: Men bare rede overgir seg ikke på grunn av at den anerkjenner seierherrens bedre rett, men på grunn av høyere makt, og den besatte og gir de tilleggede vilkår på det vis. Ut fra slik erkjennelse er allerede i det gamle Rom det prinsipp uttalt "Ogda mellom fiender nå avtaler holdes" (Etica hostibus fides servanda est). Allere blir sekket, - løftebrudd, - "traktatens forrevne ark" - opphøyet til moral og rettlig ideal.

a.) "London" støtter sitt krav på konstitusjonell kompetens mot
 b. Stortingets til den påstand, at Stortinget var tvunget, og det beslutninger derfor ugyldige. Den første betingelse for at en slik påstand skal ha krav på i tas alvorlig er da, at London kolonien ikke selv var tvunget. Hvis den nemlig selv var tvunget til sin påstand, vender alle de argumenter som den anfører til støtte for seg og mot Stortinget tilbake som bommeranger mot den selv, og man kan spare seg om en uleilighet med bevis for ugyldigheten av argumenterne mot Stortinget om den å henviso til disse argumenter selv. Spørsmålet er altså, om London styret har vært riktig ved sine beslutninger angående Stortinget og det norske folk, eller selv har vært tvunget.

Regjeringen Rygeensvald var i hvert fall ikke fri, mens den var i Norge. Den skylder den å tro, at den ikke frivillig inngikk avtalen av 21-11-39 med England og var flåte. Den skylder det av hensyn til, at ellers har den allerede av den grunn vært hjemfallen til riksrätt. Regjeringen visste nemlig at Stortinget og det norske folk vilde at vi skulle forbli nøytrale. Likevel, at vi i hundrede år hadde stridt for vår suverenitet overfor Sverige, og at vi hadde oppgitt unionen med Sverige i 1805 for å bli vasall av en krigførende stormakt. Likeledes, at vi under den forrige verdenskrig hadde tapt ca. 3000 sjømann på den engelske krig, tross vår nøytralitet, d.v.s. prosentvis flere av våre sjømann og mere av vår flåte, skjont vi vilde være nøytrale, enn England, skjont det førte krig.

Likeledes, at det samme vilde gjenta seg, dersom vi no etter stillet vår flåte og våre sjømann til tjeneste for det krigførende England. Det viste seg også, at vi i tiden fra 3-9-1939, krigens begynnelse, til 9-4-1940, etter hva det har vært opplyst, etter har tapt ca. 800 norske sjømann, altså tross vårt ønske om nøytralitet og offisielle stilling som nøytral.

Likeledes, at denne norske deltagelse i krigen, tross vår offisielle nøytralitet, var ikke frivillig men framtvinget ved blokadeliknende forføyninger fra engelsk side allerede høsten 1939. Derom har Koht gitt meddelelser i sine skrifter og Akerforbundet selv sagt opptegnelser. Likeledes, at denne avtale med England av 21-11-1939 er mot Norges ønske også av den grunn, at den tyske priseanordning av 24-11-1918 uttrykkelig erklærer, at dersom en angivelig nøytral stat eller dens regjering stiller en vesentlig del av sin handelsflåte til tjeneste for en makt, som Tyskland er i krig med, vil Tyskland anse en slik holdning for uvennskapelig. Det vil si, at regjeringen inngikk denne avtale av 21-11-1939 med kjennskap til, at den derved utsette Norge for å miste sin nøytralitet og komme i krig med Tyskland. Av slike grunner har man valgt mellom å anta enten, at regjeringen har vært i forståelse med England allerede da, - høsten 1939, "for å komme på den rette side", eller har sett seg tvunget av England: Den kan ikke frivillig ha undet seg den britiske blokade fra høsten 1939 som Koht skriver om - ikke frivillig etter ha utsatt våre sjømann og vår flåte (handelsflåte) for å gå til bunds i en stormaktskrig, som Norge vilde stå nøytralt utenfor, ikke ha utsatt vårt folk, som vilde være nøytralt, for krigserklæring fra Tyskland overensstemmende med tysk priseanordning av 24-4-1918. Regjeringen hadde heller ikke Stortingets tilslutning til noe ønske om å delta i krigen og kan ikke ha ønsket å handle i strid med Stortingets vilje. Dens politiske handling i Norge fra stormaktskrigen 3-9-1939 brøt ut til Norge selv kom med i krigen var således utslag av tvangsstilling til England.

Man må likeledes gå ut fra at regjeringens deltagelse i krigen på Vestmaktens side under krigen i Norge også var avtvungen. Det mandat, Stortinget ga regjeringen den 9-4-1940 i Elverum gikk jo nemlig ut på at regjeringen skulle slutte en fredelig ordning med Tyskland, dersom Tyskland var villig til å forhandle med den stortingsvalgte regjering. Det var Tyskland villig til fra den 11-4-av, altså en dag etter at for-

skriftlig erklæring til Hitler hadde tilsagt okkupanten - Hitler selv-samarbeide, og dermed konstitusjonell hadde oppsagt regjeringen og gjenopptatt Norges nøytralitet ble der fra London drevet en ivrig agitasjon og oppgjøring blandt folk her, like til snikmord under program om kamp for fedrelandet, og med justitiarius i H.R. som garant for, at trafikken var rettmessig. I ly av skilt om fedrelandskjærlighet ble forbrytelser mot statsrett og folkerett foretatt på Londonstyrets og dets representanters ansvar. Bernt Balchen har erklært i offentlig skrift at der ikke ble foretatt noen "likvidering" eller liknende "avstraffelser" her uten beslutning av Londonstyret. Og under dette unnløst Londonstyret å skaffe folket klarhet om, hva det var rett, skjært regjeringen lett hadde kunnet skaffe slik klarhet ved å forlange H.R.s uttalelse om, hvorvidt regjeringen i Norge fremdeles var kompetent regjeringsmyndighet tiltross for, at den var enstemmig oppsagt av Stortinget den 12-9-40 ved dets erklæring til Hitler at, at Norge var villig til samarbeid med okkuperer.

Den katastrofale nedgang i folkernes rettsbevissthet og moral etter den 7-5-1945, - fra "rettsregjeringens" metoder av til lasaronernes beherskelse av fritrev og lovloshet - synes å være utslag av en politikk, som Londonstyret førte og den moral, det innførte: Når det unnløst å skape klarhet for borgerne her om, hva de skulle anse for "lov og rett" måtte dets unnløstelse ha sin grunn i politiske interesser, ikke i respekt for rettsprinsipper. Men da måtte man være forberedt på at de samme politiske interesser gjorde seg gjeldende, når krigen med dens sønnemulige utfall var over. - Det var fedrelandsbetviste norske borgere klart - og fylte den med gremmelse, at våre organer for å hevde landets lov og rett og selvstendighet som suveræn stat, handlet i det krigførende Englands interesser, at disse noen av de nevnte forhold var i Norges interesser, ikke noen av dem svarte til Stortingets og folkets vilje til å stå utenfor eller komme utenfor stormaktsstriden og å hevde rettens ide som rettsledning for politisk holdning korrektiv mot krigens vold.

I de nevnte radiotaler av henholdsvis 25-7-40 av regjeringssjef Nygaardsvold og 27-8-40 av kongen påstod allikevel, at disse tidligere organer for Norges politikk har hatt full frihet i London. Da er det unødig at de her handlet "ifull frihet" på Norges vegne ved å nekte vårt folk tilførsel av nødvendigheter og derved prissgi det til avhengighet av den tyske okkuperende betingelser for å holde vårt folk i live, kan deres erklæring om "full frihet" ikke angå annet enn deres personlige valvare, - ikke angå deres oppgaver som representanter for Norges staters tvungne oppgaver eller interesser. Vi mådes altså til å anta, at disse til London avrettede tidligere organer for Norges selvstendighet har vært tvungne til å stille seg til tjeneste for de krigførende stormakter og å vareta deres interesser i strid med Norges, slik de nå og, for at deres tjeeste har skulle være fullstendig, har vært tvungne til å erklære, at de førte disse tvungne politisk helt frivillig. Hvis det ikke er forklaringen av deres erklæringer om, hvor frivillig de her talte og handlet, måtte de ha hatt store betenkeligheter ved å komme tilbake til Norge, hvor deres eneste virkelige aktive var den så selvfølgelig frivillig, at norske folk hadde mot å ha en fremmed makt som okkuperant her, og den blindhet for den virkelige sammenheng, som hemmelig propaganda fra London hadde søkt å volde. Varmaktens seir reddet regjeringen fra en fellelse riksrettsdom, og kongen fra en oppsigelse mere velgrunnet enn den historiske i 1905. Det må der imidlertid nå regnes med. Det norske folks tankegang er preget av at det er et sjøfarende folk. Da H.R. og regjeringen i 1940 hadde ført sin krig mot Stortingets vilje, og tapte den, og den 7-6-40 hadde forlatt sine oppgaver og de nye oppgaver, som derved oppstod, handte det, at folk minnes sjøfartelovens bestemmelse om at ved havari skal skipperen være den

handlingene var innledet: Jfr. st. dok. I. 1945, s. 4.1 og framstillingen under I. Det strandet på at det ikke lyktes presidentskapet å komme i forbindelse med regjeringen p.g.r. av den militære situasjon. Men regjeringen har visst, at dette var Stortingets vilje, for Paal Berg hadde den 16-4-40 rett et en oppfordring til kongen om å gjenoppta forhandlingene, og det hadde han kunnet gjøre uten at han som H.R.'s justitiarius har visst at han handlet etter Stortingets vilje, så megd der som stortingspresident Magnus Møller bodde i Oslo, og Paal Berg har måttet handle i foratelse med ham ved sin henvendelse.

At kongen og kongen har handlet etter Stortingets mandat ved ikke å gjenoppta forhandlingene har da måttet være utslag av den tvangsstilling, regjeringen ønsket seg for å være kommet i overfor Vestmaktene. - Deres gesandter forfulgte regjeringen og kongen med største påpasselighet. - Det blir derfor den skånsomste forklaring av regjeringens holdning å anta, at den var tvunget. -

Det er da endelig et nytt spørsmål, om regjeringen fikk den politiske frihet overfor Vestmaktene, som den hadde manglet i sitt hjemland, ved å slå seg ned i deres eret land. Det synes jo forhand utelukket, da regjeringens faktiske stilling jo ble, at medlemmene der kun de forutsees å måtte få stilling som en slags gissler for Vestmaktene krigsinteresser til å handle mot Norges folks egentlige ønsker. Den 25-7-40 har imidlertid regjeringsjefen Nygaardsvold holdt en radio tale, hvori han framhever, at regjeringen der, altså fra London, hadde anledning til å handle i frihet. Likelødes har kongen 27-8-40 holdt en radio tale, hvori også han framhever at regjeringen fra London har anledning til å handle i full frihet. Denne "frihet" skulde altså være inntrådt i og med at disse organer for Norges frivillige nøytrale politikk forlot sine oppgaver i Norge og no varetok dem fra det krigførende England. Man nøies til å spørre seg, om regjeringen ikke med den erklæring har gjort seg selv større urett, enn sannheten tillater. Dersom nevnte erklæring av henholdsvis regjering og kongen skal tas alvorlig, må man gå ut fra, at de nevnte myndigheter mener å ha frihet til å varetta sine politiske oppgaver i frihet. Hvorvidt de personlig har nytt frihet er et spørsmål som naturligvis kan interessere deres personlige venner, men er likegyldig for det norske folk, fremfor alt under en situasjon voldt av disse nevnte myndigheter selv, og som i korthet bestod i konsekvensene av, at de hadde forlatt sine oppgaver i landet. Det var dette punkt som interesserte det norske folk, og altså ikke dette, som det norske folk har i tanke. Når de regjeringen og kongen fra London forsikrer det norske folk om sin "frihet" der, må man altså gå ut fra, at også de har sine forlatte oppgaver hjemme i Norge i tanken, og ville erklære, at de har anledning til fra London å varetta dem. Det er så meget som nødvendig å anta at dette er meningen, som det viser seg, at kongen i sin nevnte tale, selv opplyser å være kjent med den oppfatning i landet, at kongen og regjeringens flukt fra landet har vært ulykken for det. Men når man prøver å legge denne gunstigste forklaring inn i de to myndigheters taler, henholdsvis av 25-7- og 27-8-40, viser det seg at den forklaring strander på utvilsomme og pinlige kjensgjerninger. Når de to statsrettslige organers opphold i London således framstilles av dem som gunnlig for det norske folks interesser leter man etter svar på, hvilken av Norges interesser det siktes til. Den historiske kjensgjerning er jo nemlig, at det norske folks viktigste elementære interesse no som ellers var å få den tilførsel av næringsmidler, som er nødvendig for vårt bjergland, hvor bare noe over 3% av det geografiske område er dyrket og kan skaffe folket livsopphold. Tilførsel av næringsmidler er tvingende nødvendig, hvis folket ikke skal sulte ihjel. Det var et behov for Norge, som England måtte ha så meget større forståelse for, som vår handelsflåte ble tvunget til å føre i tjeneste for England og førte næringsmidler dit, og våre sjømenn hadde naturlig større interesse av å hjelpe sin egen familie enn risikoen for å bli skutt i senk av tysk militær falt bort for trafikk

Norge, men var høyst ved trafikk på England. Imidlertid viste det seg, at England forbedret våre skip å bringe vårt eget land næringsmidler, men påbeholdt våre skip å bringe England næringsmidler og derved utsatte seg for den fare, som ved krigens slutt viste seg å ha kostet Norge ca. 3000 norske sjømanns liv og halvdel av vår flåte (handels-). Hvilken betydning det har hatt for vårt folk vil belyses av et par kjente gjerninger: Den finansielle kjensgjerning, som ble trukket fram av finansminister Brofos i hans tale i Stortinget den 13-4-48. Han opplyste: "Den katastrofale virkning det har hatt, at vår flåte er blitt redusert, går fram av at den i 1914 vil gi landet et nettotilskudd på ca. 100 millioner kroner, mot i 1948 på 1500 millioner. Virkningen er den samme som om hele vår treforedlingsindustri og Norsk Hydro var blitt ødelagt". Det skyldes ikke, at der ikke vilde ha vært anvendelse for vår flåte hvis vi hadde hatt den i behold, Norges flåte har kunnet ta opp konkurransen med enhver annen statstrafikken på havet etter krigens slutt har vært enorm. Det er den britiske politikks krav på vår flåte, som har voldt oss dette nye finansielle tap foruten av ha ved 4000 sjømanns og vår halve flåte. At det vilde inntreffe kunde våre myndigheter heller ikke på forhånd være i tvil om, - fra den forrige verdenskrig visste de fra offentlige beretninger, som Norges Røderforbund har fått, at vårt nøytrale lands skip ble tvunget av det krigførende England til den krigsfarlige trafikk. Jfr. Morgenbl. 2-3-1916. Men ikke mindre alvorlig for hele vårt folk var, den politiske konsekvens for Norge av den engelske blokade under krigen. Da vårt folk altså ikke kunde leve uten å få næringsstøtse, særlig korn og fett, og Tyskland behersket det vesentlige av Europa, var vårt folk nødt til å søke å få sine behov tilfredsstillet fra Tyskland eller land, hvis forføyninger Tyskland hadde makten over. Tilførselen fra Sverige var ganske ufyldstgjørende. Vi forbruker årlig gjennomsnittlig henved dobbelt så meget korn som vi selv er istand til å produsere. Dertil iett og en mengde industri artikler, som er betingelse for/vårt arbeidsliv skal kunne holdes igang. Statistisk årbok for 1945 uttaler iikoversikt over disse spørsmål, at vårt folk ville ha kommet i nød dersom det ikke hadde fått disse tilførseler, som vi altså tidligere for en vesentlig del hadde fått fra U.S.A. eller andre amerikanske land, men som Englands blokade altså stengte oss fra. Vi fikk dem også fra Tyskland eller med dets tillatelse fra tysk beherskede land. Men vi fikk dem heller ikke politisk gratis: Kravet om erstatning fikk fra tysk side form fremfor alt av krav på politiske innrømmelser. De tyske kre konsentrerte seg særlig om militære ytelser, - frontkjemper-innsats. Våre soldater ble av en fremstående tysk offiser karakterisert slik, at hvor ett gjalret korn vilde den heller ha ett norsk komponent til råddigheten enn tre tyske. Ved ordet noen av norske "frivillige" til tyske fronter solgte uensynet til de innrømmelser, vi måtte gjøre Tyskland for å få nødvendige tilførseler, en vesentlig rolle. Det lot seg ikke så lett så likefram og offentlig, men det ble bakgrunnen av motivene for de initiativ og påtrykk, som myndighetene har ble presset til. Den engelske blokade av Norge kostet hundreder norske frontkjemper livet. De overlevende og norske myndigheter her, som således ble reddningen for det hjemmevere de norske folk fra hungersnød, er deretter blitt anklaget for landsforræderi og vanlig idemt minst tre års fengsel noen av dem har også under fengselsoppholdet mistet livet som følge av de sykdommer, frontkjempeportjenesten og fengselsoppholdet har pådratt dem, enkelte har begått selvmord i opprørt følelse overfor slik "rett". Noen føler seg ikke skyldig. Men den er oppmerksom på forholdet og utvander så vidt mulig.

En tredje følge av regjeringens og Vestmaktene politik: Vestmaktene lovet Norge så kraftig hjelp, at disse løfter måtte lokke regjeringsmyndighetene til å gå videre i tilslutning til den enn Norge proklamerte nøytralitet, slik vårt folk og Storting vilde og Stortinget mandat i Elverum tillot. Etterat Stortinget den 12-9-40 enstemmig ved

liste som for-løper skuten, med den bemærkning, at det var en unntagelse fra denne regel: når det var statskivet som led havari, skulde skiperen tydeligvis være den første til å forlate det. Det fikk man finne seg i, når man så bare var sikret mot, at han ikke kom igjen. Det viste seg at den tok feil. London-organene kom igjen, men ikke alene, de hadde fulge av tusener bygges av den, som var falt til sjøs eller til lands, fordi regjeringen hadde sviket den nøytralitetspolitikken, som vårt folk og vårt Storting hadde villet, og hadde bekjent seg til overfor verden i sine vedtak av 5-5-1896 og 16-5-1897, og som Stortinget hadde gitt regjeringen mandat til i Elverum den 9-4-1940. Deres minne jager de ansvarlige i folkens sinn og kan kreve en regnskapsdag, når lettelsen ved at okkupasjonens mareritt er over ikke lenge fortrenger spørsmålet om, hvem der bærer ansvaret for tusener norske borgers død. -

Men det blir under alle omstendigheter en kjensgjerning, at de tidligere norske organer for vårt lands suverenitet, som den 7-6-1940 reiste til England, den er blitt holdt som et slags gissler for, at Norges politikk ble ført etter engelske interesser mot norske. Det er likeledes selvsagt, at disse personer er blitt opprettholdt av det krigsførende England i stilling her som norske myndigheter, tross til for at de var oppsagt av Stortinget: Ellers vilde de jo ikke kunne øve innflytelse her. Det norske folk kan imidlertid ikke se bort fra, at det oppga unionen med Sverige i 1905 for å vinne full suverenitet, ikke for å bli vasall av en stormakt. Den tilstand, som er inntrått ved forholdet til England etter 1905 er i vesentlige henseender en forverring av Norges stilling som stat før 1905.

Men hermed faller betydningen av den innsigelse fra regjeringen Nygaardsvolds side, at Stortingets standpunkt overfor okkupanten og regjeringen Nygaardsvolds var framtvinget og derfor ugyldig. Den er uten noen som helst rettslig verdi. For det første er forutsetningen for, at tvangsinnsigelsen skal ha noen betydning denno, at der er en overordnet rettsinstans som partene kan innbringe klage til og må bøye seg for, dersom noen mener å være tvunget til sin avtale med motparten. Noen slik overordnet tilstand gis der for tiden ikke i internasjonal politikk. Her råder "maktens rett", og det likeså vel m.h.t. okkupasjon som m.h.t. overgivelse. Den beslektede overgir seg ikke fordi han erkjenner at seierherren har bedre rett enn han, men fordi han har større makt. Det samme synspunkt er grunnlaget for okkupasjonsmakten. For det annet var overenskomsten mellom Norge og Tyskland om ordningen mellom dem, dersom den ene av dem skulde komme til å okkupere den annen ikke avtvinget. Den var inngått i fristid helt frivillig fra begge sider den 19-1-1940, og altså som en av de traktater, men i folkerett anser for høiligne, dersom folkene ikke skal leve i uavbrutt voldsforhold til hverandre. - -

For det tredje var Stortinget på det rene med, at Vetemektene hadde provosert Tyskland så sterkt til å besette Norge ved selv å foreta angrep over Norge på Tyskland, at Tyskland hadde folkerettslig rett til å okkupere Norge. Blåa Røhts og Nygaardsvolds taler den 3-4-40 i Stortinget og uttrykte for dette og den 11-4-40 erklærte Churchill det åpent i underhuset, altså to dager etter at provokasjonen er lyktes. Han sier: Vi provoserte Tyskland til å besette Norge.

For det fjerde var regjeringen, - de norske styreorganers stilling og virke i London, - av en slik art, at de ikke tillot tvil om, at de handlet i britisk interesse mere enn i Norges, og i strid med Stortingets vilje og fullmakt i Elverum. - Det var da ikke noen grunn for stortingemennene å ta regjeringen Nygaardsvolds erklæringer om sin frihet alvorlig, - de stod i en for skarp strid med deres ord. Men - for det fjerde - var disse organer for Norges oppgaver selv ansvarlig for den situasjon, som var oppstått, - de hadde opphevet den ulyktsalige

tilstand ved å vende tilbake til Norge, hva de tyske myndigheter gjentagne ganger nevnte, det var altså dem selv som skapte tvangsforholdet for Stortinget, og de kunne da ikke påberope sin egen utøvelse av tvang som hjemmel for at den nødrett de derved voldt i Norge, skulde være ugyldig. - Selv fra sånsamste synspunkt blir det ikke mulig å finne noen rettslig hjemmel for den politiske begrunnede dommerstilling, disse til London flyktede og fra London etter Vestmaktenes seir hjemvendte tidligere organer for Norges konstitusjon har skaffet seg. - Det gjør liten prinsipiell forskjell heri, om een naturligvis en betydelig forskjell, at de fikk Stortingets absolusjon for alt etter hjemkomsten, - fordi også - Stortinget da bestemtes helt av den politiske situasjon.